

ƏDƏBİYYAT

Esmira İsmayılova
Lənkəran Dövlət Universiteti

10.30546/2518-752X.1.601.056

MƏHƏMMƏDHÜSEYN ŞƏHRIYARIN ANADİLLİ POEZİYASINDA BAKININ TƏSVİRİ VƏ TƏRƏNNÜMÜ

Açar sözlər: Şəhriyar, anadilli poeziya, bütöv Azərbaycan, Bakı, millilik, müasirlik

Keywords: Shahriyar, native language poetry, whole Azerbaijan, Baku, nationality, modernity

Ключевые слова: Шахрияр, родноязычная поэзия, целый Азербайджан, Баку, национальность, современность

Giriş

Böyük söz ustadı Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyar XX əsrin Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatına bəxş etdiyi elə nadir şəxsiyyətlərdəndir ki, yaradıcılığı zaman-məkan, dil, millət sərhədlərini aşaraq dünyanın hər yerinə yayılıb, əsərləri əksər dünya dillərində nəşr olunaraq geniş oxucu auditoriyası, məhəbbəti qazanıb. Şairin milli yaddaşa söykənən, tarixi adət-ənənələri özündə əks etdirən anadilli poeziyası bütün dövrlər üçün aktual məzmun kəsb edir, milli və bəşəri ideyaların təbliği baxımından hazırkı dövrdə də əhəmiyyətini saxlayır.

“Bəziləri şeirin ideyasını elə qaranlıq bir kölgə altında gizlədirlər ki, elə bil qatı duman onun üstünə pərdə çəkmişdir və ağlın ziyası da o qalın pərdəni yarıb keçə bilməz. Gərək əvvəlcə fikrin özü müəyyən və aydın olsun, mənanı götür-qoy edəsən, sonra yazasan” [2, s. 24]. Fransız tənqidçisi və nəzəriyyəçisi Nikola Bualonun “Poeziya sənəti” əsərindən məhz bu sitatı seçməyimiz təsadüfi deyil. Qənaətimiz belədir ki, bədii sözə dəyər verilməsi təkcə klassik poeziya sənəti üçün xarakterik deyil, mövzunun, fikrin, məqsədin aliliyi, səmimi deyim tərzı və həyat həqiqətinə sadıqlıq, milliliklə bəşərililiyin vəhdəti bütün dövrlər üçün aktuallığını saxlayır. Bədii əsər-fərqi yoxdur, nəzmdir, nəsrdir, xalqın ruhunu əks etdirmirsə, müəllif səmimi deyilsə, fikrini oxucuya təmliyi ilə çatdırma bilməyəcək, hiss və duyğularını oyandırmayacaq, müəllifinə uğur gətirməyəcək, zaman-məkan sərhədində ilişib qalacaq.

Vacib olan məqamlardan biri də söz sənətində milli yaddaş faktoruna önəm verilməsi, qloballaşma fonunda milli dəyərlərin diqqətdə saxlanmasıdır. 28 aprel 2025-ci il tarixində Bakıda, Heydər Əliyev Mərkəzində keçirilən Azərbaycan-İran biznes-forumunda İran İslam Respublikasının Prezidenti Məsud Pezeşikinin çıxışı

şını ölməz söz ustadı Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poeması ilə bitirməsi və zəlin buna duyğusal reaksiyası göstərdi ki, Azərbaycanın ikiyə bölünməsi zamanın sağalda bilməyəcəyi yaradır və bu yara zaman-məkan sərhədi tanımır. Belə mötəbər məclisdə M. Şəhriyarın xatırlanması, “Heydərbabaya salam” poemasından məhz Azərbaycanın ikiyə bölünməsi ilə bağlı bəndlərin səslənməsi bir daha göstərdi ki, M. Şəhriyar kimi sənətkarlar əbədiyaşardır, onun poeziyası Azərbaycan xalqının ürəyindəkilərini, arzusunu nəsildən- nəsilə ötürən söz bağıdır, ədəbi, əbədi yaddaş zənciridir, söz kəməndidir:

Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Bağlaşıydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşıydım uzaq düşən elinən,
Bir görəydim ayrılığı kim saldı?
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı?
Mən sənintək dağa saldım nəfəsi,
Sən də qeytər, göylərə sal bu səsi,
Bayquşun da dar olmasın qəfəsi,
Burda bir şir darda qalıb bağırır,
Mürüvvətsiz insanları çağırır [1].

Tədqiqatın mənbəyi və metodları. Tədqiqat işinin obyektini Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın doğma ana dilində, Azərbaycan türkcəsində yazdığı şeir və poemaları təşkil edir. Tədqiqatın əhatəli olması üçün şəhriyarşünas alimlərin mövzu ilə bağlı araşdırmalarına da müraciət və istinad etmiş, sitatlar vermişik.

Qeyd edək ki, “Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli poeziyasında Bakının təsviri və tərənnümü” məqaləsi tarixi-müqayisəli metod əsasında yazılmış, tədqiqatın predmet və obyektini kimi seçilən nümunələr və onlara həsr olunan araşdırmaların meydana çıxdığı tarixi şərait araşdırma zamanı nəzərə alınmış, müqayisəli təhlil aparılmışdır.

Tədqiqat işi. Böyük söz ustadının mövzu ilə bağlı yazdıqlarını tədqiqat işində ətraflı araşdırmaq məqsədi ilə şairin anadilli irsini demək olar ki, bütünlüklə tədqiqata cəlb edərək təhlil etməyə cəhd etdik. Araşdırma zamanı belə qənaətə gəldik ki, ölməz söz ustası ana dilində yazdığı şeirlərinin əksəriyyətində, o cümlədən, “Heydərbabaya salam” poemasında Bakını böyük sevgi ilə vəsf edib. Təsvir və tərənnümündə kövrək uşaqlıq xatirələrinə söykənən Şəhriyar üçün Bakı adi şəhər, coğrafi məkan deyil, bütöv Azərbaycanın mədəni paytaxtıdır, arzular şəhəridir:

Çox “Bakıdan fanar gəlir” oxurduq,
Son “Oduma yanar gəlir” oxurduq,
Gör “başıma nələr gəlir” oxurduq... [10, s.144].

M.Şəhriyarın əsərlərində oxucuya ötürdüyü mesaj budur ki, Bakıdakı mədəniyyət, burada baş verən hadisələr güney azərbaycanlılar üçün də önəmlidir, onların diqqət mərkəzindədir. Ölməz söz ustadının 1970-ci ildə qələmə aldığı, Bakıda yaşayan yaxın qohumu şair Əbülfəzl Hüseyniyə (Həsərət) həsr etdiyi “El bülbulü” şeirində Şəhriyarın toxunduğu məqamlar dediklərimizin sübutudur:

“Heydərbaba” üz Bakıya çöndərir,
Hey gül görür, dərib sizə göndərir,

Sözlərizi hey əndərir, döndərir...[10.s.146].

Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli poeziyası ilə yaxından tanış olanlar yaxşı bilir ki, şairin Şimali Azərbaycana, paytaxt Bakıya sevgi və ehtiramı sonsuzdur. Şairin Bakı sevgisinin inikası əsərlərində aydın sezilir. Arazın bu tayına, Şimali Azərbaycana, paytaxt Bakıya doğma münasibət M.Şəhriyarın yaradıcılığının ikinci dövründə daha bariz hiss olunur. Bu faktor şairin əsərlərinin həmin dövrdə Şimali Azərbaycanda ardıcıl nəşr edilməsi, yayılması, geniş oxucu auditoriyası toplaması, cəmiyyətdə yaratdığı rezonans ilə əlaqədardır. Nəzərə alaq ki, ötən XX əsrin ikinci yarısında – 60-70-ci illərdə “Heydərbabaya salam” poemasının hər iki hissəsi işıq üzü görmüşdü, təkcə şairin vətəni Cənubi Azərbaycanda yox, bütün türk dünyasında dillər əzbəri idi, türkdilli ölkələrdə böyük tirajlarla nəşr edilərək geniş oxucu kütləsi qazanmışdı.

M. Şəhriyarın Bakını xatırladığı əsərlərindən biri də 1346-cı ilin azər (1967-ci il, noyabr) ayında qələmə aldığı, şair həmkarına ithaf etdiyi “Məmməd Rahim Həzrətlərinə cavab” şeiridir. Əsərin ilk bəndindən şairin Bakıya olan sevgisi duyulur:

Ağ göyərçin, ağ qanadın açarsan,
Dam-divardan bir qovzanıb uçarsan,
Ulduzlanıb, Bakı deyə, qaçarsan... [10, s.140].

Bu şeirin sonrakı bəndlərində də Bakının adı türk mədəniyyətinin mənəvi paytaxtı kimi hörmətlə çəkilir. Bu istiliyə, bu doğmalığa isinib ümid edirsən ki, nə vaxtsa iki əsr davam edən ayrılığa son qoyulacaq, qardaş-qardaşa, el-elə qovuşacaq, o taylı, bu taylı Azərbaycan birləşərək bütöv Vətən olacaq:

Bakıdan çox sovqat gəlib Təbrizə,
Səbiq zaman biz çox gələrdik sizə,
Siz də nolaydı bir gələydiz bizə,
Ayrılığın daşın birdən ataydıq,
Canı-cana, malı-mala qataydıq [10, s.141].

Şəhriyarşünas alim, professor Elman Quliyev şairin yaradıcılığını təhlil edərkən bu amili-Şəhriyarın vahid vətən arzusunu yüksək dəyərləndirir, ayrıca diqqət yetirir: “Vahid vətən problemi şairin poeziyasında daha böyük məna və ideya kəsb edir. Vətəninin faktik ictimai-siyasi və coğrafi vəziyyəti onda böyük narahatlıq yaradır. Nəticədə Azərbaycanın ikiye parçalanması Şəhriyar yaradıcılığında ayrılıq, həsrət, kədər motivini nəinki yaradır, həm də bu motiv aparıcı xətt təşkil edir” [8, s. 100].

Ustad sənətkar üçün Bakı Kəbə müqəddəsliyindədir. “Şəhriyar Bakını görməsə də, onu Kəbə kimi müqəddəs sayır, bu şəhərdə yaşayanlara qibtə edir. Bakı, burada yaşayanlar, şeir-sənət adamları, incəsənət xadimləri şairə doğmadan doğma gəlir, bu şəhərin adamları, incəsənəti şairə özü kimi yaxındır. Şəhriyarın fikrincə, yaşadığı Güney Azərbaycanından fərqli olaraq Quzey Azərbaycanın paytaxtı Bakıda sənətkarlara daha çox dəyər verilir, onlara sərbəst yaradıcılıq mühiti yaradılır ki, bu da dünya şöhrətli sənət əsərlərinin yaradılmasına səbəb olur” [7, səh. 43.]. M. Şəhriyarın “Arşın mal alan” komediyasını xatırlaması şairin dahi Üzeyir Hacıbəyov irsinə olan bələdliyindən və sevgisindən xəbər verir:

Ora bizim qızıl Kəbə Bakıdı,
Şanlı bakiçılar xaki-pakıdı
İncəsənətlərin abu-xakıdı,

Orda hünər mədənlərtək qazılıb,
 “Məşədi İbad”, “Arşın malçı” yazılıb [10, s.150].

Bakını görmək, Arazın bu tayına səfər etmək M. Şəhriyarın ən böyük arzularından olub. Amma çox təəssüf ki, şair bu arzusunu heç vaxt gerçəkləşdirə bilməyib. Bakını, Şimali Azərbaycanı görmək istəyi xəbis insanların paxıllığı, pis xisləti üzündən arzu olaraq qalıb. Xatırladaq ki, 1967-ci ildə Azərbaycan ədəbiyyatının klassiklərindən olan M. Vəqifin anadan olmasının 250 illiyi ilə bağlı bayram tədbirinə dəvət olunanlar arasında Məhəmmədhüseyn Şəhriyar da olmalı idi. Tədqiqatçı alim dos. Zaur Əliyevin araşdırmasına görə “Dəvət olunan qonaqlar içərisində Cənubi Azərbaycanda tanınan şair Məhəmmədhüseyn Şəhriyar da var idi. O zaman onun bu siyahıya adının salınması üçün Məmməd Araz çox əziyyətlər çəkir. Bir neçə dəfə Moskvaya müraciət edir ki, Şəhriyar çox böyük şairdir və onun Azərbaycana gəlməsi sovetlərin İranda müsbət tanınmasına kömək olacaq. Hətta Şəhriyarın Azərbaycanda qalması xərcinin də öz cibindən çəkəcəyini məktubda qeyd edir. Moskvadan razılıq məktubu gələn kimi Məmməd Araz təşkilat komitəsindən rəsmi dəvətnamə göndərilməsinə də nail olur. Məktubu hazırlayan şəxslər onu Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın adına yox, başqa adama yazır və tamam başqa ünvana göndərilir. Məktubu bilərəkdən səhv hazırlayıb yola salırlar. Məktub Şəhriyara çatmır. Guya “poçtalyonun dəvətnaməni “səhvən” başqa bir “Məhəmmədhüseyn”ə çatdırması” bəhanəsilə) onun Bakıya gəlməsini əngəlləyirlər. Buna görə də Şəhriyarın Azərbaycana səfəri baş tutmur. Məmməd Araz neçə dəfə İran səfirliyinə zəng etsə də ona Şəhriyara məktub çatmadığını deyirlər. Beləliklə, Şəhriyar Bakıya gələ bilmir. Məktubu qəsdən səhv adama və səhv ünvana göndərənlər də Məmməd Arazla belə izah verirlər ki, guya Şah rejimi onun gəlməsinə mane olub. Deyilənə görə Şəhriyarın Bakıya gəlməsinə mane olanlar içərisində qoca şairlərin adı hallanıb” [3].

Ustad şairin Bakıya səfər arzusu ilə qələmə aldığı “Qafqazlı qardaşlarla görüş” şeirində bu həsrətin bədii ifadəsinin təsvir və tərənnümü o qədər inandırıcıdır ki, nəbələd oxucu şairin Bakıda olmasına inanır:

Gəlmişik doğma yurdumuz Bakıya,
 Qoy bu tarixdə iftixar olsun,
 Şəhriyardan da bu üfüqlərdə
 Bu sınıq nəğmə yadigar olsun [10, s.191].

Şəhriyar Şimali Azərbaycandan olan dostu, prof. Rüstəm Əliyevə həsr etdiyi “Döyünmə-söyünmə” şeirində də Bakını sevgi ilə vəsf edir:

Qardaş, səni tapdıqda qəmi, qüssəni atdım,
 Sanki Bakını, Gəncəni verdin mənə, qardaş,
 Tapdım elimi, arxamı, qurban sənə, qardaş [10, s.198].

Bakıdan yeni xəbər soracağında olan Şəhriyarın bu istəyinə paytaxt Tehranı qurban deməsi yaşadığı dövrdə yazardan böyük cəsarət və hünər istəyirdi:

Rüstəm, Bakıdan söylə mənə, can sənə qurban,
 Təbriz sənə layiq nədi? Tehran sənə qurban! [10, s.198].

M. Şəhriyarın dillərdə dastan olan “Heydərbabaya salam” poemasında da Bakının adı bir neçə bənddə böyük sevgi və hörmətlə çəkilir:

Bakıçının sözü-sovu, kağızı,
 İnəklərin bulaması, ağzı,

Çərşənbənin girdəkanı, mövizi [10, s.237].

Və ya

Şuca xaloğlunun Bakı sovqatı,

Damda quran samovarı, söhbəti,

Yadımdadı şəstli qəddi, qaməti [10, s.239].

Türkiyəli alim-araşdırmaçı Yusif Gədikli M.Şəhriyarın anadilli poeziyasından yazarkən qeyd edir ki: “Şimal və cənubun qarşılıqlı sevgiləri, həsrətləri, birləşmə-qovuşma arzuları, Azərbaycan türklüyünün iki hissəyə bölündüyü 1813-cü il Gülistan və 1828-ci il Türkmənçay razılaşmalarından bəri azalmayıb, əksinə artır. Şəhriyar bu həsrətin bir əsr yarımından bəri davam etdiyini “Döyünmə və söyünmə” hissəsindəki “Həsrət qalalı biz sizə bir qərn yarımındır” mısrasında söz açmışdır [4, s. 93].

Qeyd etmək istəyirik ki: “Ana dilində yazdığı əsərləri M.Şəhriyarın yaradıcılığının kiçik hissəsini təşkil etsə də, daşdığı mənə yükünə görə bədii çəkisi daha ağırdır və şairin sevilməsində, populyarlaşmasında əhəmiyyətli rol oynayır” [6, s.13].

Akademik İsa Həbibbəyli Şəhriyarın anadilli poeziyasında vahid Azərbaycan arzusunu dilə gətirməsini, Bakıdan dəfələrlə, həm də böyük şövq və hörmətlə bəhs etməsini yüksək dəyərləndirərək yazır: “Şəhriyar vətənin bütövlüyü, qarşılıqlı əlaqələrin yaranması ideyasını da böyük cəsarətlə şeirə gətirmişdir. Azərbaycan mövzusunda yazılmış şeirlərində mövcud çətinliklərə baxmayaraq, şair həmişə özünün sərt və qəti poetik sözünü deməyi bacarmışdır” [5, s.22].

M.Şəhriyar vəfat edərkən onun köksündə o dünyaya apardığı bir çox arzu və nisgillərinin içərisində vətənin və millətin azadlığı, qüzey həsrəti dərdi də var idi. Şəhriyarın yaxın dostu Yusif Rəhimi Şəhriyarla bağlı xatirələrində yazır: “Şəhriyar öləndə Bakı torpağı və bakılının üz sildişi dəsmalı istədi... O, son nəfəsdə: “Məni üzünə Bakıya basdırın” – demişdi” [9, s.45].

Nəticə. “Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli poeziyasında Bakının təsviri və tərənnümü” məqaləsində şairin doğma dildə yazdığı əsərlərinin təhlili nəticəsində gəldiyimiz qənaət budur ki, Azərbaycanın bütövlüyü məsələsi, vahid vətən, millət anlayışı Şəhriyar yaradıcılığının aparıcı istiqamətlərindən olub. Ustad sənətkarın şeir və poemalarında Bakıdan böyük sevgi ilə bəhs etməsi, onu Kəbə müqəddəsliyində görməsi bu müqəddəs amala xidmət edib. Şairin əsərlərinin oxunaqlı olması, Bakıda təkrar-təkrar çap edilməsi bir daha sübut edir ki, ümumbəşəri duyğulara xidmət edən poeziya daim yaşardır, müəlliflərinə ölməzlik qazandırır. Ustad sənətkarın hələ sağlığında özünü “Əbədiyyət gülüyəm mən” adlandırması da bu inamdan irəli gəlirdi. Zaman göstərdi ki, Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyar bu zənnində yanılmayıb. Söz sərrafının ömrü yaratdığı söz xəzinəsinin yaşarlılığı qədərdir!

Ədəbiyyat:

1. Bualo, N. D. (1969). Poeziya sənəti. Bakı: Şərq-Qərb.
2. Əliyev, Z. B. (2023). Şəhriyar Bakıya niyə gələ bilmədi? <http://shahriyar.az/>
3. Gədikli, Y. (2007). Şəhriyar və bütün türkcə şeirləri. Bakı: Yom.
4. Həbibbəyli, İ. Ə. (1993). Ustad Məhəmmədhüseyn Şəhriyar. Bakı: Elm.
5. İsmayılova, E. X. (2023). Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın anadilli poeziyasında milli yaddaş və onun yaratdığı milli özünüifadə ənənəsi (Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyası). <https://literature.az>

6. İsmayılova, E. X. (2024, September 17). Şəhriyar – söz mülkünün sultanı. 525-ci qəzet, 13.
7. Quliyev, E. H. (2004). Şəhriyar poeziyası və milli təkamül. Bakı: Elm.
8. Rəhimli, Ə. R. (2011). Milli oyanışda Şəhriyar poeziyasının rolu. Azərbaycan şərqşünaslığı, 2(6), 39-46.
9. Şəhriyar, M. M. (2017). Əbədiyyət gülüyəm mən. Bakı: Elm və Təhsil.
10. Prezident.az. (2025, April 28). Bakıda Azərbaycan-İran biznes forumu keçirilib. <https://president.az>

Esmira İsmayılova

Summary

DESCRIPTION AND PERSONIFICATION OF BAKU IN THE NATIVE LANGUAGE POETRY OF MUHAMMAD HUSEYN SHAHRIAR

In the article "Description and personification of Baku in the native language poetry of Muhammadhuseyn Shahriyar" as the main direction were taken and developed thoughts and ideas as a theme about the city of Baku in the native poetry of Seyid Muhammadhuseyn Shahriyar (1906-1988) – one of the famous figures of Azerbaijani literature, an immortal master of words. During the study, artistic fragments from poems and poems written by the poet in different years were used. The study refers to the native poetry of the master, as well as the thoughts and opinions of scientists specializing in poetry on this issue.

As a result of the research, it was concluded that Baku, the capital of Northern Azerbaijan, is not just a geographical place for M. Shahriyar, but has a symbolic meaning as a symbol of all of Azerbaijan, acquires the meaning of a single homeland, has Shahriyar, praising Baku, was not limited to describing its external beauty, but also spoke with great love about the material and spiritual history of this city, spoke about the national and spiritual values that arose and formed here over the centuries, and managed to create a literary panorama of Baku. In the artistic introduction of M. Shahriyar, Baku was developed, depicted and glorified as a separate artistic image. The main objective of the research work is to emphasize once again that the subject matter of Muhammadhuseyn Shahriyar's native poetry is very rich and relevant to our time in terms of content, to analyze the poet's thoughts about Northern Azerbaijan, in particular about the capital Baku, to emphasize the artistic and educational significance of this heritage today, to substantiate it with facts, to popularize and form the reader's opinion about Shahriyar's native work.

The research came to the conclusion that M. Shahriyar is a patriotic poet who is deeply and spiritually connected with his family roots, national and spiritual values and remains faithful to them. The theme of national memory is one of the main directions of the artist's artistic work, and what he wrote about Baku serves this high purpose.

Эсмира Исмаилова

Резюме

ОПИСАНИЕ И ОЛИЦЕТВОРЕНИЕ БАКУ В РОДНОЯЗЫЧНОЙ ПОЭЗИИ МУХАММАДА ГУСЕЙНА ШАХРИЯРА

В статье «Описание и олицетворение Баку в родноязычной поэзии Мухаммадгусейна Шахрияра» в качестве основного направления были взяты и разработаны мысли и идеи в качестве темы о городе Баку в родной поэзии Сеида Мухаммадгусейна Шахрияра (1906-1988) – одного из известных деятелей азербайджанской литературы, бессмертного мастера слова. В ходе исследования были использованы художественные фрагменты из стихотворений и поэм, написанных поэтом в

разные годы. Исследование ссылается родной поэзии мастера, а также мыслей и мнений ученых, специализирующихся на поэзии по этому вопросу.

В результате исследования был сделан вывод о том, что Баку, столица Северного Азербайджана, для М. Шахрияра является не просто географическим местом, а имеет символическое значение как символ всего Азербайджана, приобретает значение единой родины, имеет Шахрияр, восхваляя Баку, не ограничивался описанием его внешних красот, но и с большой любовью говорил о материальной и духовной истории этого города, говорил о национальных и духовных ценностях, которые здесь возникли и формировались на протяжении веков, и сумел создать литературную панораму Баку. В художественном вступлении М. Шахрияра Баку разрабатывался, изображался и воспевался как отдельный художественный образ.

Основная цель исследовательской работы – еще раз подчеркнуть, что тематика родной поэзии Мухаммедгусейна Шахрияра очень богата и актуальна для нашего времени по содержанию, проанализировать размышления поэта о Северном Азербайджане, в частности о столице Баку, подчеркнуть художественное и просветительское значение этого наследия сегодня, обосновать его фактами, популяризировать и сформировать у читателя мнение о родном творчестве Шахрияра.

Исследование пришло к выводу, что М. Шахрияр – поэт-патриот, который глубоко и духовно связан со своими семейными корнями, национальными и духовными ценностями и сохраняет им верность. Тема национальной памяти является одним из основных направлений художественного творчества художника, и то, что он писал о Баку, служит этой высокой цели.

Rəyçi: dos. R.Mürşüдова